

NOORD- NEDERLANDSE INNOVATIEMONITOR 2018

DEELRAPPORT

WINSTORIËNTATIE VAN HET NOORD-NEDERLANDSE MKB

PROF. DR. D.L.M. (DRIES) FAEMS
DRIES.FAEMS@WHU.EDU

rijksuniversiteit
 groningen

Strategische partners Noord-Nederlandse Innovatiemonitor 2018

wateralliance

NOM
INVESTING IN DEVELOPMENT

VNO NCW
NOORD

MKB
Nederland
Noord

1. Inleiding

1.1 NOORD-NEDERLANDSE INNOVATIEMONITOR

Dit rapport is opgesteld in het kader van het project Noord-Nederlandse Innovatiemonitor dat is geïnitieerd door het expertisecentrum VinCi van de Rijksuniversiteit Groningen en het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN). Daarnaast zijn TCNN, NOM, PNO Consultants, MKB-Noord, VNO-NCW Noord, de Water Alliance en het Octrooicentrum Nederland bij dit initiatief betrokken als strategische partners. De beoogde doelstelling is om de innovatieactiviteiten, investeringen en prestaties van bedrijven uit Noord-Nederland in kaart te brengen.

De Innovatiemonitor kent een hoofdrapport dat jaarlijks wordt gepubliceerd. In het hoofdrapport worden de ontwikkelingen van de belangrijkste indicatoren gepresenteerd. U kunt het hoofdrapport van de 2018 Noord-Nederlandse Innovatiemonitor [hier](#) terugvinden. Daarnaast worden er jaarlijks voor een aantal specifieke thema's deelonderzoeken uitgevoerd. In dit deelrapport worden de uitkomsten van het deelonderzoek over de winstoriëntatie van het Noord-Nederlandse MKB gepresenteerd.

1.2 ONDERZOEKSMETHODE

In maart 2018 zijn 5576 Noord-Nederlandse bedrijven via e-mail uitgenodigd om deel te nemen aan de Noord-Nederlandse Innovatiemonitor 2018. Deze bedrijven behoren allen tot het midden- en kleinbedrijf (mkb) in Noord-Nederland. In totaal hebben 503 Noord-Nederlandse bedrijven de vragenlijst substantieel ingevuld.

1.3 DOELSTELLING RAPPORT

Dit deelrapport beschrijft of het Noord-Nederlandse mkb vooral winstgericht is of juist veel aandacht besteedt aan maatschappelijke doelstellingen. We gaan hierbij dieper in op de factoren die bepalen waarom sommige bedrijven meer winstgericht zijn dan andere en kijken ook naar de gevolgen van dergelijke winstoriëntatie.

1.4 OVERZICHT BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN

Voor het onderzoek hebben we de variabele winstoriëntatie gecreëerd. Hoe hoger mkb-ers scoren op deze variabele, hoe sterker ze gericht zijn op het maximaliseren van de financiële winstgevendheid. Hoe lager ze scoren op deze variabele, hoe sterker ze gericht zijn op het realiseren van maatschappelijke doelstellingen.

In het algemeen stellen we vast dat het Noord-Nederlandse mkb iets meer gericht is op winstgevendheid dan op het realiseren van maatschappelijke doelstellingen. Onze analyses geven daarbij aan dat er in Noord-Nederland sprake is van een grote variatie op dit vlak. Zo is er een groep van bedrijven die zich volledig richt op het maximaliseren van winstgevendheid. Tegelijkertijd is er ook een duidelijke groep die volledig gaat voor het realiseren van maatschappelijke doelstellingen. Daarnaast zien we een grote groep van bedrijven die meer naar een balans streeft tussen winstmaximalisatie en het nastreven van maatschappelijke doelstellingen.

Onze resultaten geven aan dat mkb-ers met een sterke winstoriëntatie meer op de korte termijn gericht zijn dan mkb-ers met een sterke focus op het realiseren van maatschappelijke doelstellingen. Zo stellen we vast dat mkb-ers met een sterke winstoriëntatie minder actief zijn in lange-termijn investeringen zoals interne O&O (Onderzoek en Ontwikkeling) en organisatorische innovatie.

Onze analyses wijzen er ook op dat een sterke winstoriëntatie niet noodzakelijk tot een hogere winstmarge leidt. Zo zien we dat een winstoriëntatie van bedrijven geen significant effect heeft op de daadwerkelijke financiële winstmarge van bedrijven. Dit betekent ook dat, wanneer bedrijven sterk inzetten op het realiseren van maatschappelijke doelstellingen, dit niet ten koste hoeft te gaan van de winstmarge.

1.5 BELEIDSAANBEVELINGEN

De uitkomsten van ons onderzoek hebben implicaties voor regionaal innovatiebeleid. De analyses laten zien dat bedrijven, die sterk gericht zijn op het realiseren van maatschappelijke doelstellingen, significant meer gebruik maken van mkb-specifieke innovatie subsidies (zoals VIA, EFRO, KEI en MIT regelingen) dan bedrijven, die sterk gericht zijn op het maximaliseren van de winstgevendheid. Een mogelijke verklaring voor dit resultaat kan gevonden worden in de recente evaluatie van een regionaal subsidieprogramma voor Noord-Nederland, dat wordt gefinancierd vanuit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling: het OP EFRO.¹ De evaluatie geeft aan dat mkb-ers het OP EFRO als een nuttig instrument zien om samen met andere actoren snel te innoveren en valoriseren rond specifieke maatschappelijke uitdagingen. De evaluatie geeft echter ook aan dat bij veel mkb-ers de perceptie leeft dat dit subsidieprogramma ook substantiële administratieve kosten met zich meebrengt. In de evaluatie wordt dan ook gewezen op het risico dat deze perceptie van bureaucratische rompslomp en kosten het animo voor deze subsidieregeling reduceert.

Onze resultaten suggereren dat de perceptie van extra kosten bij mkb-specifieke innovatie regelingen, een belangrijk struikelblok kan zijn voor bedrijven met een sterke winstoriëntatie. Op basis van onze resultaten vermoeden wij dat bedrijven met een sterke winstoriëntatie het mogelijke administratieve kosteneffect van deze regelingen sterk in overweging nemen en daarom minder geneigd zijn om dergelijke subsidies aan te vragen.

Op basis van deze resultaten blijken er opportuniteiten te zijn om MKB-specifieke innovatie regelingen aantrekkelijker te maken voor een bredere groep van bedrijven. In het hoofdrapport van de Innovatie Monitor 2018 werd reeds aangegeven dat, hoewel het gebruik van mkb-specifieke innovatie regelingen gestaag toeneemt, er nog veel ruimte is om de populariteit van deze regelingen te doen stijgen. De resultaten van dit rapport geven aan dat, wanneer beleidsmakers en subsidiecoördinatoren erin slagen om de (gepercipieerde) administratieve kosten van de mkb-specifieke regelingen te laten afnemen, deze subsidies een nieuwe groep van mkb-bedrijven – de bedrijven met een sterke winstoriëntatie - zouden kunnen aantrekken. Het is dus belangrijk voor regionale beleidsmakers en coördinatoren om verder in te zetten op administratieve vereenvoudiging van mkb-specifieke innovatie regelingen zodat deze regelingen zo attractief mogelijk worden voor een zo breed mogelijke groep van ondernemers.

¹ Het volledige rapport is verkrijgbaar via <https://www.rug.nl/vinci/blog/europese-subsidies-maken-betekenisvolle-innovaties-mogelijk-19-11-2018>

2. Gericht op winst of maatschappelijke doelstellingen?

Eén vraag in de innovatiemonitor ging over de winstoriëntatie van bedrijven. Respondenten werd gevraagd om aan te geven of zij eerder gericht zijn op het maximaliseren van winst of op het streven naar het realiseren van maatschappelijke doelstellingen. De mate van gerichtheid werd uitgedrukt in een score die kon variëren van 1 tot 10 (zie figuur 1).

We hebben overigens bewust gekozen om respondenten een afweging te laten maken tussen alleen deze twee factoren.

Door het gemiddelde te berekenen op de twee factoren, hebben we een totaalscore voor 'Winstoriëntatie' berekend. Hoe hoger de score op winstoriëntatie, hoe sterker de focus op de winstgevendheid van het bedrijf. Hoe lager de score op winstoriëntatie, hoe sterker de focus op het realiseren van maatschappelijke doelstellingen. Bedrijven die een score hebben van ongeveer 5 kunnen beschouwd worden als bedrijven die noch een sterke voorkeur hebben voor winstgevendheid noch voor maatschappelijke doelstellingen. We kunnen er vanuit gaan dat deze bedrijven vooral streven naar een balans tussen beide aspecten.

Figuur 1

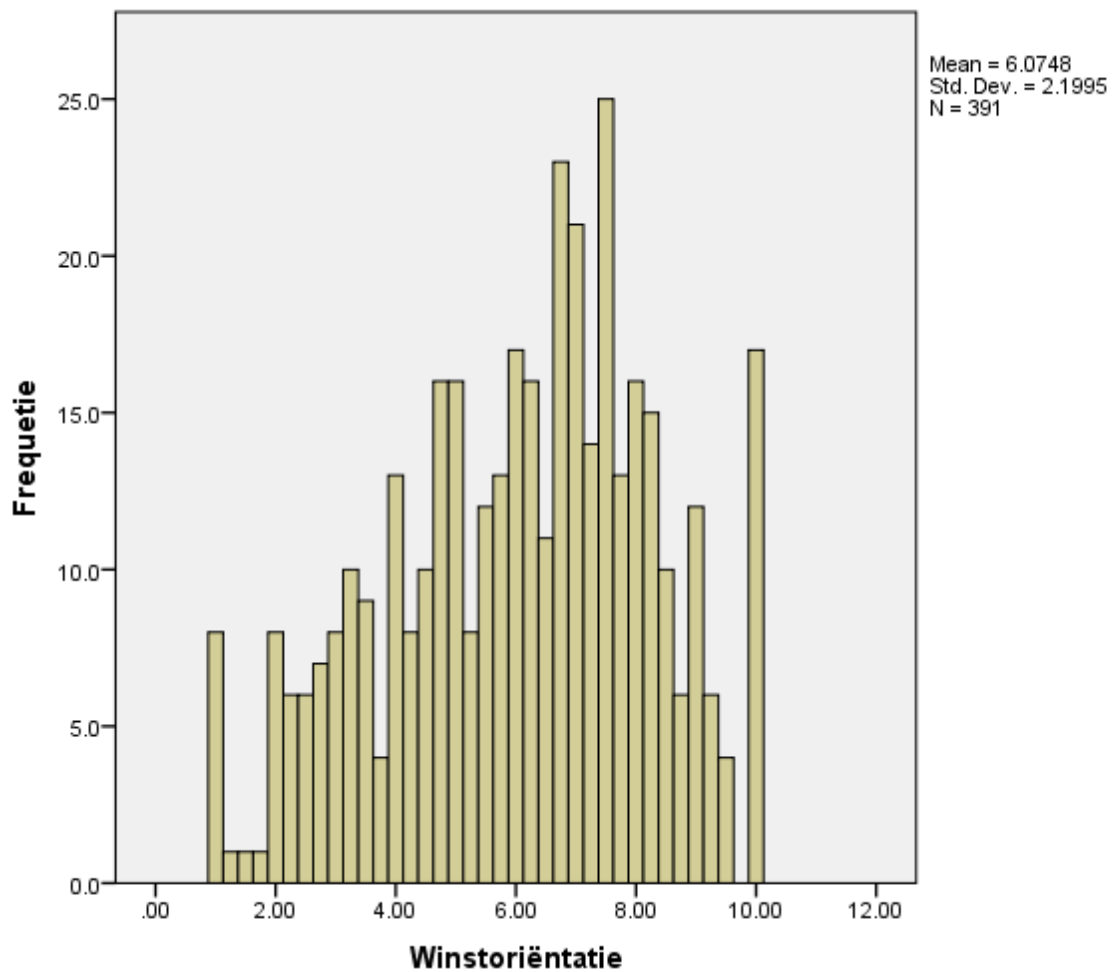
Vraag naar winstoriëntatie van bedrijf

Geef u alstublieft aan wat het belangrijkste is voor uw bedrijf:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
De mogelijkheid om deel te nemen aan activiteiten die maatschappelijke problemen adresseren											Het maximaliseren van lange-termijn rendement op investeringen
Het vervullen van filantropische en maatschappelijke verantwoordelijkheden											Consistent winstgevend zijn
Toegewijd zijn aan het adresseren van maatschappelijke problemen											Zo winstgevend mogelijk zijn
Nieuwe kansen en programma's onderzoeken die waarde voor de maatschappij hebben											Middelen correct toewijzen om zo de winst te verhogen

Figuur 2 geeft de frequentietabel voor de variabele Winstoriëntatie. De gemiddelde waarde is 6,07. Dit geeft aan dat gemiddeld zien het Noord Nederlandse mkb iets meer belang hecht aan winstgevendheid dan aan het realiseren van maatschappelijke doelstellingen. We zien ook dat er een groep is van bedrijven die volledig gaat maar het maximaliseren van de winst (score van 10 op winstoriëntatie), terwijl andere bedrijven juist volledig gaan voor het realiseren van maatschappelijke doelstellingen (score van 1 op winstoriëntatie).

Figuur 2
Frequentietabel winstoriëntatie

3. Factoren die winstoriëntatie beïnvloeden

Waarom zijn sommige mkb-ers meer gericht op winst (en dus minder op maatschappelijke doelstellingen) dan andere? Wij hebben voor verschillende factoren onderzocht of er een verband is met de winstoriëntatie. Tabel 1 geeft een overzicht van de resultaten van een regressieanalyse. Coëfficiënten in het vet gedrukt wijken significant af van 0. Dit betekent dat er voor deze factoren een statistisch positief dan wel negatief verband is. Voor het interpreteren van tabel 1 geldt het volgende: de sterkte van de relatie wordt bepaald door de coëfficiënt. Een positieve coëfficiënt (>0) betekent dat er een positief verband is tussen de factor en de winstoriëntatie. Van een statistisch verband is pas sprake als het significantieniveau onder de .10 ligt. Deze coëfficiënten zijn in het vet gedrukt. Een negatieve coëfficiënt (<0) betekent dat er een negatief verband is tussen de factor en de winstoriëntatie. Een statisch verband geldt ook hier pas als het significantieniveau onder de .10 ligt.

Factoren met een significantieniveau boven de .10 hebben geen invloed op de winstoriëntatie van bedrijven. Een voorbeeld: in tabel 1 zien we een negatief verband tussen interne O&O en winstoriëntatie. Dit betekent dat, hoe meer een bedrijf investeert in interne O&O, des te minder het gericht is op winstgevendheid. Het betekent ook dat, hoe meer het bedrijf investeert in interne O&O, des te groter het belang is dat wordt gehecht aan maatschappelijke doelstellingen.

Zoals tabel 1 laat zien, is er een aantal factoren dat een positief verband heeft met winstoriëntatie:

Provincie Drenthe: Bedrijven die gesitueerd zijn in de provincie Drenthe zijn significant meer gericht op winstgevendheid dan bedrijven in de provincies Groningen en Friesland.

Sector Maak: Bedrijven in de maakindustrie zijn significant meer gericht op winstgevendheid dan bedrijven in andere sectoren.

Aanvraag WBSO subsidie: Bedrijven die een WBSO subsidie hebben aangevraagd zijn significant meer gericht op winstgevendheid dan bedrijven die geen WBSO subsidie hebben aangevraagd

Externe O&O investeringen: Hoe meer het bedrijf investeert in externe O&O, hoe groter het belang van winstgevendheid

Daarnaast is er ook een aantal factoren dat juist een negatief verband heeft met winstoriëntatie en een positief verband met maatschappelijke doelstellingen:

Samenwerking voor innovatie: mkb-ers die samenwerken met externe partners zijn significant minder gericht op winstgevendheid dan bedrijven die niet samenwerken met externe partners.

Interne O&O investeringen: Hoe meer een bedrijf investeert in interne O&O, hoe lager het belang van winstgevendheid

Aanvraag MKB subsidie: Bedrijven die een mkb subsidie hebben aangevraagd (EFRO, MIT, KEI, VIA) zijn significant minder gericht op winstgevendheid en meer gericht op maatschappelijke belangen dan bedrijven die geen mkb-subsidie hebben aangevraagd

Organisatorische innovatie: Bedrijven die een organisatorische innovatie hebben ingevoerd zijn significant minder gericht op winstgevendheid dan bedrijven zonder organisatorische innovatie

Tabel 1

Overzicht regressie analyse winstoriëntatie

	Coëfficiënt	Std. Error	Sig.
Intercept	6.544	1.126	.000
Familiebedrijf	-.004	.249	.987
Samenwerking	-.544	.279	.052
Provincie = Drenthe ^a	.715	.289	.014
Provincie = Friesland	-.259	.287	.368
Innovatienetwerk	-.125	.322	.699
Innovatie(test)omgeving	-.639	.392	.104
Incubator of Accelerator	-.322	.417	.441
Sector = advies ^b	-.161	.310	.605
Sector = groothandel	.038	.452	.934
Sector = ICT	.170	.507	.737
Sector = Maak	.690	.363	.058
Aanvraag MKB subsidie	-.647	.300	.032
Aanvraag WBSO subsidie	1.220	.294	.000
Age	.007	.005	.153
Interne O&O investeringen	-.184	.095	.054
Externe O&O investeringen	.306	.118	.010
Bedrijfsgrootte	-.001	.003	.757
Organisatorische innovatie	-.561	.254	.028
Winstmarge	.000	.004	.939

^a Referentiecategorie voor Provincie is Groningen^b Referentiecategorie voor Sector is Overige Sectoren

4. Impactanalyse winstoriëntatie

Wanneer we kijken naar de invloed van de winstoriëntatie op de innovatiekracht en winstmarge van mkb-ers (zie Tabel 2 en 3), zien we geen significante effecten. Dit betekent dat bedrijven die sterk gericht zijn op winstgevendheid niet significant beter presteren op het vlak van innovatie of winstmarge dan bedrijven die sterk gericht zijn op het realiseren van maatschappelijke doelstellingen. Het geeft ook aan dat, wanneer bedrijven een sterke ambitie hebben om winstgevend te zijn, dit niet betekent dat ze deze ambitie beter kunnen waarmaken dan bedrijven die meer gericht zijn op het realiseren van maatschappelijke doelstellingen. Andersom betekent dit ook dat een sterke gerichtheid op maatschappelijke doelstellingen niet ten koste hoeft te gaan van de winstmarge.

Tabel 2

Invloed winstoriëntatie op innovatiekracht

	Coefficiënt	Std. Error	Sig.
Intercept	.952	.952	.318
Formele bescherming van vindingen	.312	.277	.262
Geheimhouding van vindingen	.515	.213	.016
Familiebedrijf	.226	.196	.250
Organisatorische innovatie	.344	.200	.087
Procesinnovatie	.173	.209	.408
Samenwerking	.285	.220	.196
Innovatienetwerk	.095	.225	.672
Innovatie(test)omgeving	.099	.224	.660
Incubator/accelerator	-.140	.249	.573
Provincie Drenthe ^a	.101	.311	.745
Provincie Friesland^a	.641	.324	.049
Advisering & dienstverlening	-.340	.239	.157
Groothandel	-.107	.356	.764
ICT	-.336	.390	.390
Maakindustrie	-.337	.291	.247
MKB-subsidie (EFRO / MIT)	-.168	.239	.484
WBSO-subsidie	.109	.242	.652
Interne O&O investeringen	.288	.082	.001
Externe O&O investeringen	.017	.107	.875
Bedrijfs grootte	-.009	.003	.000
Bedrijfsleeftijd	-.005	.004	.177
Disruptieve technologie	.020	.059	.735
Winstoriëntatie	-.038	.047	.421

^a Referentiecategorie voor Provincie is Groningen, ^b Referentiecategorie voor Sector is Overige Sectoren

Tabel 3:
Invloed winstoriëntatie op winstmarge

	Coëfficiënt	Std. Error	Sig.
Intercept	19.720	16.941	.245
Formele bescherming van vindingen	4.511	5.003	.368
Geheimhouding van vindingen	-.633	3.824	.869
Familiebedrijf	5.629	3.520	.111
Organisatorische innovatie	4.579	3.634	.209
Procesinnovatie	-5.945	3.777	.117
Samenwerking	-1.337	3.969	.737
Innovatienetwerk	-.506	4.124	.902
Innovatie(test)omgeving	-2.686	4.032	.506
Incubator/accelerator	8.015	4.557	.080
Provincie Drenthe ^a	-1.404	5.670	.805
Provincie Friesland ^a	-9.155	5.906	.122
Advisering & dienstverlening	8.102	4.357	.064
Groothandel	2.144	6.508	.742
ICT	-4.447	7.090	.531
Maakindustrie	-1.041	5.298	.844
MKB-subsidie (EFRO / MIT)	-.959	4.347	.826
WBSO-subsidie	-1.466	4.286	.733
Interne O&O investeringen	-5.585	1.529	.000
Externe O&O investeringen	-3.027	1.918	.116
Bedrijfsgrootte	-.024	.050	.635
Bedrijfsleeftijd	-.114	.067	.090
Disruptieve technologie	1.437	1.037	.167
Innovatiekracht	1.577	1.068	.141
Winstoriëntatie	.138	.852	.872

^a Referentiecategorie voor Provincie is Groningen

^b Referentiecategorie voor Sector is Overige Sectoren